

## מי מריבה

בפרשת חקת, התורה מתארת גזירה שנגזרה על משה וְאַהֲרֹן אחרי המעשה של מי מריבה<sup>1</sup>, ככתוב: "... לא תביאו את-הקהל הזה אל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם". הדעה הנפוצה היא שְׁאֶהֱרֹן שתק ולא מנע את משה מהכות את הסלע, ורק משה אמר ועשה. אם כן, למה נגזרה אותה גזירה על שניהם? כמו שאמר אברהם אבינו<sup>2</sup>: "... חָלְלָה לָךְ הַשֵּׁפֶט כָּל-הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט". הבה נחפש הבנה אחרת של דברי התורה.

משה וְאַהֲרֹן היו צריכים לדבר אל הסלע ככתוב "וּדְבַרְתֶּם אֶל-הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמָיו ...". והתורה ממשיכה, "וַיִּקְהֲלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת-הַקֹּהֵל אֶל-פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמְרוּ לָהֶם שְׁמְעוּ-נָא הַמְּרִים הַמֵּן-הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצֵיא לָכֶם מַיִם". בפסוק זה יש שינוי לשון מרבים "וַיִּקְהֲלוּ" ליחיד "וַיֹּאמְרוּ", ונשאלת השאלה מי אמר את המילים "שְׁמְעוּ-נָא הַמְּרִים"<sup>3</sup>. נראה לי שְׁאֶהֱרֹן אמר אותן משום שבהמשך כתוב "וַיִּרְם מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ וַיַּךְ אֶת-הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ פַּעַמַּיִם ...", ולו משה אמר והכה, לא היה צורך לכתוב "וַיִּרְם מֹשֶׁה"<sup>4</sup>. לפי הבנה זאת, אֶהֱרֹן אמר לקהל "שְׁמְעוּ-נָא הַמְּרִים ...". ומשה הכה את הסלע. שניהם טעו במידה דומה ועל שניהם נגזרה אותה גזירה.

בהמשך מסופר על פטירתו של אֶהֱרֹן, ועניין מי מריבה מוזכר בלשון<sup>5</sup>: "... על אֲשֶׁר-מְרִיתֶם אֶת-פִּי לְמִי מְרִיבָה". כמו כן בפטירת משה עניין זה מוזכר בלשון<sup>6</sup>: "עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי-מְרִיבַת קִדְּשִׁי ...". האזכורים האלה בלשון רבים הם, ומתייחסים למשה וְאַהֲרֹן ביחד, ראייה נוספת שטעו במידה דומה.

הדעה הנפוצה היא שלא נכנסו משה וְאַהֲרֹן לארץ, עקב המעשה של מי מריבה. אולם בעניין מי מריבה כתוב "לא תביאו" ולא כתוב "לא תבאו"<sup>7</sup>. לי נראה שעדיין יכלו משה וְאַהֲרֹן להיכנס לארץ אחר גזירה זאת אבל לא כמנהיגים. זה תואם את דברי מדרש תנחומא, המספר שמשה קיבל רשות להיכנס לארץ כתלמידו של יהושע. משה הלך ועשה זאת אך בכך נגרם צער גדול ליהושע עד שהיה קורע את בגדיו וכו'. אז אמר משה, הָעֵנּוּ מִכָּל אָדָם, "רבונו העולמים עד עכשו בקשתי חיים ועכשו הרי נפשי נתונה לך"<sup>8</sup>.

ובעניין המטה כתוב "קח את-המטה... ולא "קח את-מִטָּה...". גם כתוב "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-הַמֶּטֶה מִלִּפְנֵי יְהוָה כְּאֲשֶׁר צִוְּהוּ". איזה מטה לקח משה?

בפרשה הקודמת, פרשת קורח, כתוב "... וְהָיָה פָּרַח מִטֶּה-אֶהֱרֹן לְבֵית לְוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֹץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים". ובהמשך כתוב "וַיֹּאמְרוּ יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הֲשֵׁב אֶת-מִטֶּה אֶהֱרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמַרְתָּ לְאוֹת לְבְנֵי-מִרְיָ ...". אפשר להבין שמטה אֶהֱרֹן היה לפני העדות וייתכן שזאת הכוונה של הפסוק "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-הַמֶּטֶה מִלִּפְנֵי יְהוָה כְּאֲשֶׁר צִוְּהוּ".

זה מסביר למה היה צריך להביא את המטה של אֶהֱרֹן בלי להשתמש בו, כי מטה אֶהֱרֹן היה "... לְאוֹת לְבְנֵי-מִרְיָ ...", ובא להזכיר את הקהל שלא למרוד. אף על פי כן, "וַיִּרְם מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ וַיַּךְ אֶת-הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ ...", כלומר הכה משה את הסלע במטה שלו ולא במטה של אֶהֱרֹן.

## תודות

תודה לחכם שמואל דהן על ההסבר שהמטה היה מטה של אֶהָרֶן. תודה לברנרד אפשטיין שהציג בפני את הקושי בעניין מִי מריבה. תודות לחכם יהודה גאולה, לרב חניאל פרבר, לחכם משה צדקה, לרב שלקובסקי, למנשה סופר, למאיר בן-חיים, לפרופ' סנדלר, לפרופ' מנדלבאום, לאופיר אמונה, לאריה טייטלבוים, לחנה טויטו, ליעקב הכהן-קרנר, ולראובן גלנט על עזרתם. תודות לאשתי, לבני ולבתי עבור עזרתם וסבלנותם בכתיבתי דבר תורה זה.

## מראי מקומות והערות שוליים

1. במדבר כ', ז' – י"ג.
2. בראשית י"ח, כ"ה.
3. במדבר כ', י'. יונתן בן עוזיאל כותב שמשה אמר אותן. במקום אחר, דברים ל"ג, ח', רש"י כותב: "נסתקפת לו לבוא בעלילה אם משה אמר שמעו נא המַרְיִם אֶהָרֶן ומרים מה עשו".
4. כלומר הלשון "יורם משה" בא להדגיש שמשה ולא אֶהָרֶן הרים את ידו, ורומז שְׁאֶהָרֶן אמר את המילים הקודמות "שמעו נא המַרְיִם".
5. במדבר כ', כ"ד.
6. במדבר כ"ז, י"ד.
7. לפני שמת אֶהָרֶן אמר ה' "... כִּי לֹא יָבֹא אֶל-הָאָרֶץ ...". ולפני שמת משה אמר ה' "כִּי מִנְּגִד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבֹא ...". כלומר הגזירה לא תביאו הפכה לגזרה לא תבואו לפני שמתו אֶהָרֶן ומשה. אולי זה קרה בגלל שלא הודו על טעותם?
8. מדרש תנחומא, ואתחנן אות ו'.

ר.ב. יחזקאל (לפנים הסקל) תמוז תשע"ח - 7/2018  
בית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים  
רח' הוועד הלאומי 21, ת.ד. 16031, ירושלים 91160  
דואר אלקטרוני: [rafi@g.jct.ac.il](mailto:rafi@g.jct.ac.il)